

QUẢN LÝ CƠ SỞ VẬT CHẤT ĐỂ THỰC HIỆN THÀNH CÔNG CHƯƠNG TRÌNH GIÁO DỤC PHỔ THÔNG

FACILITIES MANAGEMENT FOR SUCCESSFUL IMPLEMENTATION OF THE GENERAL EDUCATION PROGRAM

PHẠM ĐỨC HỒNG^(*)

^(*)Trường Trung học Phổ thông M'đrăk, tỉnh Đắk Lắk, hongmdrak@gmail.com

| THÔNG TIN | TÓM TẮT |
|--|--|
| <p>Ngày nhận: 15/9/2020 Ngày nhận lại: 21/9/2020 Duyệt đăng: 25/9/2020 Mã số: TCKH-S03T9-B29-2020 ISSN: 2354 – 0788</p> <p>Từ khóa: <i>quản lý cơ sở vật chất trong trường phổ thông, đổi mới giáo dục phổ thông.</i></p> <p>Key words: <i>quality of management facilities in high schools, new changes in general education information.</i></p> | <p><i>Bài viết trình bày khái quát vai trò của cơ sở vật chất nhà trường trong việc thực hiện chương trình giáo dục phổ thông, đồng thời, đề xuất một số biện pháp quản lý cơ sở vật chất trong trường phổ thông hiệu quả, từ đó, góp phần thực hiện thành công chương trình giáo dục phổ thông.</i></p> <p>ABSTRACTS <i>The article presents an overview of the role of school facilities in the implementation of the general education program, at the same time, proposes some effective measures to manage facilities in general schools, and from there, contributes to implementing successfully the general education program.</i></p> |

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Nghị quyết số 29/NQ-TW ngày 04 tháng 11 năm 2012 về “*đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hoá, hiện đại hoá trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế*” đã xác định một trong những hạn chế của sự nghiệp giáo dục trong thời gian qua, đó là: “*Cơ sở vật chất, thiết bị giáo dục, đào tạo được cải thiện rõ rệt và từng bước hiện đại hóa. Đầu tư cho giáo dục và đào tạo chưa hiệu quả. Chính sách, cơ chế tài chính cho giáo dục và đào tạo chưa phù hợp. Cơ sở vật chất kỹ thuật còn thiếu và lạc hậu, nhất là ở vùng sâu, vùng xa, vùng đặc biệt khó khăn*” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2012).

Ngày 26/12/2018, Chương trình giáo dục phổ thông được ban hành theo thông tư 38/2018/TT-BGDĐT. Một trong 4 điều kiện để thực hiện Chương trình đó là cơ sở vật chất. Thông tư nêu rõ: “*Địa điểm, diện tích, quy mô nhà trường; khối phòng học tập; khối phòng hỗ trợ học tập; thư viện; khối phòng hành chính quản trị; khu sân chơi, thể dục thể thao; khối phụ trợ; khối phục vụ sinh hoạt; hạ tầng kỹ thuật và thiết bị dạy học tối thiểu bảo đảm theo quy định của Bộ Giáo dục và Đào tạo*” (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2018).

Những năm qua, Đảng và Nhà nước ta đã có sự quan tâm công tác phát triển cơ sở vật chất các cơ sở giáo dục phổ thông. Nhiều chính sách về đầu tư, trang bị cơ sở vật chất cho ngành giáo

dục được ban hành kịp thời nhằm đáp ứng với yêu cầu đổi mới của nhất nước và phù hợp với xu thế phát triển trong thời đại mới. Ưu tiên bố trí cân đối nguồn ngân sách nhà nước, đầu tư kinh phí cho ngành giáo dục nói chung và đầu tư cơ sở vật chất cho hệ thống các trường học nói riêng. Tăng cường cơ sở vật chất, chuẩn hóa, kiên cố hóa trường lớp và trang thiết bị dạy học đóng góp một phần không nhỏ nhằm góp phần đạt mục tiêu giáo dục toàn diện. Trong điều kiện kinh tế của đất nước ta còn gặp nhiều khó khăn và thử thách, ngân sách đầu tư cho giáo dục còn thấp, việc quản lý nhằm nâng cao hiệu quả sử dụng và khai thác cơ sở vật chất càng trở nên cấp thiết hơn bao giờ hết. Quản lý cơ sở vật chất để nâng cao hiệu quả sử dụng cơ sở vật chất là một trong những điều kiện quan trọng để thực hiện việc đổi mới chương trình phổ thông.

2. NỘI DUNG

2.1. Tầm quan trọng của quản lý cơ sở vật chất trong trường phổ thông

Cơ sở vật chất, thiết bị dạy học nhà trường được sử dụng phục vụ cho mục đích hỗ trợ việc dạy và học, giúp cho quá trình dạy và học đạt được mục tiêu. Cơ sở vật chất đóng một vai trò hết sức ý nghĩa và quan trọng hoạt động dạy và học, góp phần nâng cao chất lượng giáo dục toàn diện trong nhà trường. Cơ sở vật chất trường học là một trong những điều kiện cần thiết giúp học sinh lĩnh hội kiến thức, áp dụng trong lao động sản xuất, thực nghiệm và nghiên cứu khoa học, hoạt động văn nghệ và rèn luyện bản thân... bảo đảm thực hiện tốt mục tiêu và phương pháp giáo dục và đào tạo mới. Việc đầu tư cơ sở vật chất có vai trò quan trọng đối với việc nâng cao chất lượng dạy học và giáo dục của nhà trường, vì nó tác động trực tiếp đến công tác giáo dục, góp phần quyết định chất lượng dạy và học trong nhà trường.

Quá trình giáo dục được cấu thành bởi nhiều thành tố có liên quan chặt chẽ và tương tác với nhau. Các thành tố đó là: mục tiêu, nội dung, phương pháp, giáo viên, học sinh và trường, lớp,

cơ sở vật chất. Như vậy, cơ sở vật chất là một bộ phận, một thành tố không thể thiếu được trong quá trình giáo dục ở trường phổ thông. Cơ sở vật chất, trang thiết bị, phương tiện dạy học có vai trò quan trọng trong việc đổi mới phương pháp giáo dục ở trường phổ thông. Tạo động cơ, hứng thú học tập của học sinh; sử dụng trong việc ôn tập, mở rộng, hệ thống hoá kiến thức, kỹ năng của học sinh; hỗ trợ việc kiểm tra, đánh giá theo tiếp cận năng lực.

Quản lý cơ sở vật chất trường học là một hoạt động đặc biệt trong quản lý nhà trường. Đó là tác động có mục đích đến hiệu quả trong xây dựng, bảo quản, sửa chữa và sử dụng cơ sở vật chất trường học để hoạt động giáo dục đạt hiệu quả cao nhất. Khái niệm cơ sở vật chất trường học luôn song hành với quản lý, nó được mở rộng tương ứng, vì qua thực tiễn đã chứng minh rằng: cơ sở vật chất nhà trường chỉ có thể phát huy hiệu quả trong giáo dục và đào tạo khi được quản lý tốt. Do đó, đi đôi với việc đầu tư trang thiết bị, phải đặc biệt chú trọng đến việc bảo quản và sử dụng cơ sở vật chất trường học một cách hợp lý. Cơ sở vật chất trường học là một lĩnh vực vừa mang tính khoa học giáo dục lại vừa mang tính kinh tế-giáo dục. Vì vậy trong quản lý, một mặt phải tuân thủ theo những yêu cầu chung về quản lý kinh tế và quản lý khoa học, mặt khác, cần phải tuân thủ theo những yêu cầu quản lý chuyên ngành giáo dục.

2.2. Yêu cầu về cơ sở vật chất ở trường phổ thông

Ngày 26/5/2020, Bộ Giáo dục và Đào tạo đã ban hành thông tư 13/2020/TT-BGDĐT quy định về tiêu chuẩn cơ sở vật chất trường mầm non, tiểu học, trung học cơ sở, trung học phổ thông và trường phổ thông có nhiều cấp học. Mục đích của áp dụng tiêu chuẩn cơ sở vật chất là để: 1) Xác định tiêu chuẩn tối thiểu về cơ sở vật chất của các cơ sở giáo dục nhằm bảo đảm điều kiện thực hiện chương trình giáo dục; 2) Xác định mức độ đạt tiêu chuẩn về cơ sở vật chất để công nhận đạt kiểm định chất lượng giáo dục và công nhận đạt chuẩn quốc gia các cơ sở giáo

đục; 3) Quy hoạch mạng lưới các cơ sở giáo dục; 4) Xác định tiêu chuẩn, định mức sử dụng diện tích chuyên dùng công trình sự nghiệp thuộc lĩnh vực giáo dục và đào tạo được quy định tại Nghị định số 152/2017/NĐ-CP ngày 27 tháng 12 năm 2017 của Chính phủ quy định tiêu chuẩn, định mức sử dụng trụ sở làm việc, cơ sở hoạt động sự nghiệp (áp dụng đối với các cơ sở giáo dục công lập) (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2017). Tuỳ từng cấp học, cơ sở vật chất được xác định các chuẩn riêng về: khuôn viên, khu sân chơi, bãi tập; phòng học, phòng học bộ môn và khối phục vụ học tập; khối hành chính - quản trị; khu vệ sinh, hệ thống cấp thoát nước; thiết bị; thư viện.

2.3. Đề xuất một số biện pháp quản lý cơ sở vật chất ở trường phổ thông

Biện pháp 1: Nâng cao nhận thức về vai trò, tầm quan trọng của cơ sở vật chất cho đội ngũ cán bộ quản lý, giáo viên, học sinh. Để nâng cao nhận thức, Bộ Giáo dục và Đào tạo, các Bộ liên quan, Ủy ban Nhân dân, Sở/Phòng Giáo dục và Đào tạo tỉnh/thành phố, các cấp quản lý giáo dục cần chỉ đạo thực hiện. Tổ chức hội nghị riêng hoặc lồng ghép ở các cấp để khẳng định những vấn đề về vị trí, vai trò, chức năng của cơ sở vật chất trong nhà trường phổ thông đóng trên địa bàn. Nội dung hội nghị bàn về quản lý, khai thác và sử dụng cơ sở vật chất tại trường, những lợi ích mà nó mang lại, trao đổi những kinh nghiệm trong và ngoài nước. Tổ chức triển khai diễn đàn thảo luận về việc quản lý cơ sở vật chất và những lợi ích mà nó mang lại trên các phương tiện thông tin đại chúng. Tổ chức sơ - tổng kết, đánh giá về nhận thức quản lý, khai thác và sử dụng cơ sở vật chất, tổng kết kinh nghiệm, tổ chức thực hiện áp dụng thí điểm ở một số trường. Sau đó, thực hiện triển khai trên phạm vi rộng hơn. Tổ chức các hội thảo - tập huấn về quản lý cơ sở vật chất. Lấy ý kiến của các nhà quản lý giáo dục các cấp, ban giám hiệu, giáo viên các trường phổ thông về vai trò, tác dụng của cơ sở vật chất ở trường phổ thông trong hoạt động quản lý cơ sở vật chất. Giới thiệu mô hình cơ sở vật chất của các trường phổ

thông tiên tiến ở các nước trong khu vực và trên thế giới.

Biện pháp 2: Lập kế hoạch phát triển cơ sở vật chất ở các trường phổ thông. Lập kế hoạch phát triển cơ sở vật chất là quá trình thực hiện đồng bộ các chủ trương, biện pháp để tạo nguồn và xây dựng cơ sở thực hành, trên cơ sở dự báo nhu cầu về cơ sở vật chất nhằm đảm bảo hoàn thành thắng lợi nhiệm vụ chính trị của trường. Để quản lý tốt việc xây dựng quy hoạch cơ sở vật chất, các trường phổ thông cần phải dựa trên các căn cứ sau: Nhiệm vụ chính trị của ngành giáo dục, của tỉnh/thành phố, của bản thân các trường phổ thông; Thông tư 13/2020/TT- BGDĐT quy định về tiêu chuẩn cơ sở vật chất trường mầm non, tiểu học, trung học cơ sở, trung học phổ thông và trường phổ thông có nhiều cấp học; thực trạng cơ sở vật chất hiện có (thông qua khảo sát, đánh giá); quy hoạch cơ sở vật chất hàng năm. Nội dung kế hoạch gồm: Rà soát, đánh giá thực trạng các công trình để xây dựng kế hoạch nâng cấp, cải tạo, sửa chữa từng năm cho sát hợp. Ưu tiên cho các hạng mục công trình thiết yếu bị xuống cấp; kiểm kê, đánh giá chất lượng, phân loại, sửa chữa cơ sở vật chất, trang thiết bị dạy học hiện có để sử dụng hiệu quả; rà soát quy định về tiêu chuẩn, định mức sử dụng máy móc, thiết bị phổ biến với các đối tượng cán bộ, viên chức để điều chuyển hoặc mua bổ sung. Căn cứ văn bản pháp lý cấp trên, trường phổ thông sẽ xây dựng tiêu chuẩn định mức sử dụng máy móc, thiết bị chuyên dùng của trường trình cấp có thẩm quyền phê duyệt. Trên cơ sở đó, xây dựng kế hoạch mua sắm bổ sung máy móc, thiết bị chuyên dùng theo quy định, đáp ứng lộ trình thực hiện chương trình, sách giáo khoa giáo dục phổ thông mới. Ưu tiên đầu tư trang thiết bị cho phòng họp trực tuyến, phòng hội thảo, phòng học bộ môn. Trang bị và khoán sử dụng máy tính xách tay cho giảng viên; xây dựng kế hoạch để đầu tư một số phòng học hiện đại, hạ tầng công nghệ thông tin, các phần mềm tin học; bổ sung và thay thế thiết bị làm việc đã hết niên hạn sử dụng; xây dựng kế

hoạch mua bổ sung tài liệu, giáo trình, sách giáo khoa, sách hướng dẫn cho giáo viên đáp ứng chương trình giáo dục phổ thông mới theo lộ trình; xây dựng lại Quy chế quản lý tài sản trên cơ sở Luật Quản lý, sử dụng tài sản công số 15/2017/QH14 (Quốc hội, 2017) và các văn bản dưới luật về quản lý tài sản công có hiệu lực nhằm tăng cường đầu tư, quản lý tài sản công đáp ứng hiệu quả công tác đào tạo; tăng cường nguồn lực tài chính từ nhiều nguồn cho công tác xây dựng cơ sở vật chất; đẩy mạnh xã hội hóa giáo dục. Khi lập kế hoạch cần chú ý: tính hiện thực; hoàn cảnh của nhà trường; hoàn cảnh của địa phương; khả năng khai thác tiềm năng của đội ngũ và của phụ huynh học sinh; ngân sách của địa phương.

Biện pháp 3: Tổ chức bồi dưỡng cho cán bộ quản lý, giáo viên, nhân viên về hoạt động quản lý cơ sở vật chất trong nhà trường. Biện pháp này giúp cho cán bộ quản lý, giáo viên, nhân viên về quản lý cơ sở vật chất trong nhà trường đạt được các mục tiêu sau: phân tích được các quy định về quản trị cơ sở vật chất, thiết bị và công nghệ trong dạy học, giáo dục học sinh gắn với thực tiễn nhà trường và địa phương; vận dụng các biện pháp để xây dựng triển khai kế hoạch, huy động các nguồn lực tăng cường cơ sở vật chất, thiết bị và công nghệ trong dạy học, giáo dục học sinh đúng quy định, hiệu quả; tư vấn, hỗ trợ đồng nghiệp về quản trị cơ sở vật chất, thiết bị và công nghệ trong dạy học, giáo dục học sinh. Hiệu trưởng các trường phổ thông cần triển khai các hoạt động: xây dựng kế hoạch bồi dưỡng cán bộ quản lý, giáo viên, nhân viên làm công tác về cơ sở vật chất phù hợp với từng đối tượng; tổ chức thực hiện bồi dưỡng những vấn đề chung về quản trị cơ sở vật chất, thiết bị và công nghệ trong dạy học, giáo dục học sinh của nhà trường; bồi dưỡng về nội dung, biện pháp quản trị hiệu quả cơ sở vật chất, thiết bị và công nghệ trong dạy học, giáo dục học sinh; bồi dưỡng phương pháp, cách thức huy động các nguồn lực để tăng cường cơ sở vật chất, thiết bị và công nghệ trong dạy

học, giáo dục học sinh, nâng cao chất lượng giáo dục toàn diện; bồi dưỡng việc đánh giá sử dụng hiệu quả các nguồn tài chính và huy động các nguồn tài chính hợp pháp nhằm nâng cao chất lượng giáo dục toàn diện; đổi mới cách thức tổ chức, phương pháp, hình thức bồi dưỡng cán bộ quản lý, giáo viên, nhân viên làm công tác về cơ sở vật chất phù hợp với bối cảnh hiện nay; đổi mới đánh giá kết quả bồi dưỡng cán bộ quản lý, giáo viên, nhân viên làm công tác về cơ sở vật chất phù hợp với từng đối tượng.

Biện pháp 4: Nâng cao vai trò chỉ đạo, đổi mới hoạt động quản lý cơ sở vật chất trong trường phổ thông nhằm nâng cao chất lượng và hiệu quả giáo dục. Nếu tiếp cận quản lý như là một quá trình với các chức năng thì trong công tác quản lý và sử dụng cơ sở vật chất, cơ quan quản lý các cấp cần lưu ý: Ủy ban nhân dân tỉnh/thành phố, Sở/Phòng Giáo dục và Đào tạo chỉ đạo và kiểm tra cần thường xuyên đổi mới hoạt động quản lý cơ sở vật chất trong nhà trường nhằm nâng cao chất lượng đào tạo và hiệu quả sử dụng. Huy động các nguồn lực tài chính từ các doanh nghiệp, các hội nghề nghiệp để lập quỹ khen thưởng, hỗ trợ đội ngũ trong giảng dạy- học tập, tham gia các hoạt động như: phong trào tự làm thiết bị, phương tiện dạy học; khai thác và sử dụng hiệu quả cơ sở vật chất... để huy động các nguồn tài chính, hiệu trưởng trường phổ thông cần chỉ đạo các bộ phận trong toàn trường đẩy mạnh công tác xã hội hóa giáo dục; tăng cường liên kết với các doanh nghiệp, các hiệp hội nghề nghiệp... đóng trên địa bàn, tranh thủ sự giúp đỡ của họ.

Biện pháp 5: Tạo động lực để cán bộ quản lý, giáo viên, nhân viên phát huy tốt vai trò của mình trong hoạt động khai thác và sử dụng cơ sở vật chất. Cán bộ quản lý, giáo viên, nhân viên làm công tác về cơ sở vật chất là các lực lượng chủ yếu trong quá trình hoạt động quản lý, sử dụng và khai thác cơ sở vật chất. Chất lượng giáo dục của nhà trường phần lớn cũng do các lực lượng này quyết định. Vì thế, muốn nâng cao chất lượng

giáo dục nói chung, chất lượng đào tạo học sinh nói riêng thì điều cần thiết là phải xây dựng được cơ chế, tạo động lực thúc đẩy họ phát huy tốt vai trò của mình.

Hiệu trưởng trường phổ thông cần quan tâm việc xây dựng môi trường văn hóa lành mạnh, trong đó, mọi thành viên có thể tin cậy lẫn nhau, chia sẻ thông tin, cùng hợp tác để hoàn thành mục tiêu của hoạt động liên kết. Xây dựng môi trường, điều kiện làm việc phát huy tốt vai trò của từng cá nhân, bao gồm các điều kiện cơ sở vật chất, phương tiện, thiết bị phục vụ cho công việc quản lý, điều hành, học tập, nghiên cứu và những mối quan hệ đồng nghiệp trong nhà trường. Có chính sách ưu tiên, tạo môi trường, điều kiện, phương tiện làm việc thuận lợi để họ phát huy tối đa năng lực, sở trường của mình, góp phần thực hiện thắng lợi sự nghiệp đổi mới hoạt động quản lý, sử dụng và khai thác cơ sở vật chất. Ngoài việc đầu tư cơ sở vật chất, phương tiện, thiết bị làm việc, hiệu trưởng nhà trường cần quan tâm chỉ đạo xây dựng bầu không khí làm việc thân thiện trong cơ quan để tạo động lực làm việc cho đội ngũ cán bộ quản lý, giáo viên, nhân viên trong nhà trường nói chung và cán bộ quản lý, giáo viên, nhân viên làm công tác về cơ sở vật chất trong trường phổ thông nói riêng.

Cơ chế khen thưởng, động viên, khuyến khích có vai trò quan trọng trong tạo động lực làm việc, giảng dạy của cán bộ quản lý, giáo viên, nhân viên trong trường. Vì thế, hiệu trưởng cần quan tâm chỉ đạo việc xây dựng cơ chế khen thưởng, động viên, khuyến khích. Đối với cán bộ quản lý, giáo viên, nhân viên làm công tác về cơ sở vật chất trong trường, hiệu trưởng cần biểu dương những gương điển hình đi đầu trong hoạt động quản lý, khai thác và sử dụng cơ sở vật chất; có chế độ khen thưởng thỏa đáng đối với những giáo viên có nhiều đổi mới

về nội dung, phương pháp dạy học thực hành, như ưu tiên trong phân công giảng dạy, bồi dưỡng chuyên môn - nghiệp vụ; xét các danh hiệu chiến sĩ thi đua, nhà giáo ưu tú, nhà giáo nhân dân, anh hùng lao động. Chế độ khen thưởng cán bộ quản lý, giáo viên và nhân viên cần được thể hiện trong Quy chế chi tiêu nội bộ của nhà trường.

3. KẾT LUẬN

Cơ sở vật chất là điều kiện quan trọng, không thể thiếu trong quá trình dạy và học, là điều kiện cần thiết để chuyển tải thông tin đến người học, giúp cho giáo viên tổ chức và điều khiển hoạt động nhận thức của học sinh, tạo hứng thú trong học tập, rèn luyện tác phong và kỷ luật lao động, kỹ năng thực hành, hình thành nhân cách công dân. Cơ sở vật chất trường phổ thông là một bộ phận, một thành tố không thể thiếu được trong quá trình giáo dục và dạy học. Cơ sở vật chất trường phổ thông có tác động trực tiếp trong quá trình giáo dục và góp phần quan trọng vào giáo dục của nhà trường. Không thể đáp ứng với đổi mới giáo dục và đào tạo theo yêu cầu của kinh tế, xã hội ngày nay nếu không có những cơ sở vật chất trường học tương ứng. Trường sở là một bộ phận quan trọng của cơ sở vật chất trường học, đó là nơi thực hiện quy trình công nghệ của hoạt động giáo dục. Giáo dục là một hoạt động xã hội rộng lớn có liên quan trực tiếp đến nghĩa vụ, quyền lợi của mọi người dân, mọi tổ chức kinh tế - xã hội; đồng thời tác động mạnh mẽ đến tiến trình phát triển của quốc gia. Chất lượng và hiệu quả của công tác giáo dục là kết quả quá trình phấn đấu của cả tập thể trong các nhà trường. Để quản lý cơ sở vật chất trường phổ thông hiệu quả cần có sự tham gia của các cấp, các ngành, tạo sức mạnh thực hiện thành công Chương trình giáo dục phổ thông.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *Thông tư 38/2018/TT-BGDĐT ban hành Chương trình giáo dục phổ thông*.
2. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2020), *Thông tư 13/2020/TT-BGDĐT quy định về tiêu chuẩn cơ sở vật chất trường mầm non, tiểu học, trung học cơ sở, trung học phổ thông và trường phổ thông có nhiều cấp học*.
3. Chính phủ (2017), *Nghị định số 152/2017/NĐ-CP quy định tiêu chuẩn, định mức sử dụng trụ sở làm việc, cơ sở hoạt động sự nghiệp*.
4. Đảng Cộng sản Việt Nam (2012), *Nghị quyết số 29/NQ-TW ngày 04 tháng 11 năm 2012 về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hoá, hiện đại hoá trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế*.
5. Quốc hội (2017), *Luật Quản lý, sử dụng tài sản công số 15/2017/QH14*.